

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Bezpečný internet ve školách

(Hana Palicová)

Projekt Škola digitálního věku

OP-VK, reg. č. CZ.1.07/1.3.00/51.0003

V Ostravě 2014

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

1. Koncepce informační společnosti.....	3
2. Nové formy mezilidských vztahů.....	4
3. Internetové sociální sítě	4
3.1. Podmínky pro používání sociálních sítí.....	6
3.2 Technická opatření pro ochranu soukromí	6
3.2.1 Nastavení vhodného zabezpečení soukromí.....	6
3.2.2 Blokace jednotlivých stránek.....	10
4. Lidský faktor	10
5. Sociálně patologické jevy na sociálních sítích	12
5.1 Kyberšikana	13
5.1.1 Kyberšikana učitele.....	14
5.2 Stalking a kyberstalking	15
5.2.1 Typologie stalkerů	15
5.3 Kybergrooming	16
5.4 Hoax.....	17
5.6 Pishing	18
Seznam literatury	26

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Koncepce informační společnosti

„Dobrou stránkou internetu je obrovské množství informací. Jeho špatnou stránkou je obrovské množství informací.“ (Josef Musil)

Bezprostředně po druhé světové válce se začalo hledat vhodné označení pro budoucí éru. V 70. letech sociologie rozpoznává rozvoj společenského vědomí jako přestavbu názorových a hodnotových systémů. V této souvislosti byla rozeznána i možnost použít při definování vývoje lidstva právě hledisko způsobů komunikace. V r. 1973 uveřejnil Daniel Bell obecný pohled na vývoj společnosti a ohlašuje počátek nové postindustriální éry, jejíž podstatou je posun hodnotových priorit od hodnot materialistických (ekonomická prosperita, hmotné zabezpečení, sociální pořádek) k hodnotám postmaterialistickým (The Coming in Post-Industrial Society. Basic Books, New York 1973) Postindustriální informační společnost bude podle Bella orientována především na znalosti a vědění a přístup k informacím bude hrát stejnou roli, jako v industriální společnosti hmotné statky a výrobní prostředky. Bellova předpověď o převážení informací nad výrobou byla podle některých autorů v podstatě naplněna již koncem 80. let. **(Musil, J. 2007)**

Mezi zatím nevyspělejší komunikační nástroj patří internet. Technickým základem je předávání multimediálních informací mezi počítači. Podstatou funkce je nikoliv technika, nýbrž organizační řešení, založené na myšlence celosvětově volně vytvářené sítě bez centra a prakticky bez výrazného hierarchického členění. Internet nemá definovaného a definovatelného „provozovatele“ jinak řečeno tvůrcem či dodavatelem obsahu může být každý a nelze ho snadno identifikovat. Už z tohoto pohledu nevyplývá, že specifickým rysem „svobody internetu“ je anonymita. Internet je tedy zneužitelný jako každá jiná lidská aktivita a může být možným objektem kriminálních útoků a potenciálním nástrojem kriminality. Z těchto důvodů se vytvářejí speciální obranné mechanismy.

V zájmu odlišení od e-mailové komunikace je účelné hovořit (s jistou nepřesností) o obsahu internetových stránek a rozlišovat:

- Ilegální obsahy a aktivity odporující stávající legislativě, zejména
 - Organizování a šíření terorismu,
 - Šíření drog,
 - Obchod s bílým masem,
 - Pedofilie a ostatní druhy zvláště nebezpečné pornografie,
 - Organizační a komunikační prostředek mafie a dalších forem organizovaného zločinu,
 - Podvody usnadněné anonymitou webu (např. získání falešných dokladů, založení fiktivní agentury, apod.),
 - Finanční kriminalita a poškozování trhu (internetové krádeže z bankovních kont),
 - Praní špinavých peněz,
 - Rasismus,
 - Porušování autorských práv,
 - Šíření počítačových virů.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Škodlivé obsahy nežádoucí za jistých podmínek, zejména
 - Pornografie,
 - Vystupování jménem jiného např. za účelem poškození obchodní důvěry a dobrého jména,
 - Mystifikace ohledně autorství, protože neexistuje autenticita,
 - Registrace atraktivní součásti internetové adresy (nejlépe domény), ochranné spekulace velkých firem, které registrují spousty nejrůznějších domén,
 - Špionáž, zejména hospodářská, pokud není přímo kriminálním činem,
 - Hackerství v nejrůznějších dalších formách.
- Další nežádoucí aktivity spojené s internetem, ale obtížně zařaditelné do předchozích skupin
 - Porušování soukromí prostřednictvím sítě,
 - žebvání na internetu,
 - nevyžádaná reklama (spam) (**Musil, 2003**).

2. Nové formy mezilidských vztahů

„Lidská společnost představuje síť vztahů mezi lidmi. Přirovnáme – li ji k síti rybářské, pak uzly představují lidi a provázky, či lana vztahy mezi nimi. Ale co to vlastně je, toto lanoví v lidském světě? Jedna odpověď zní, že je to komunikace“ (Argyle a Trower)

Při veškerém důrazu na obsah přenášeného sdělení je nutné zmínit vztahy, které jsou používáním internetu vytvářeny. Volnost a snadnost těchto kontaktů otevírá obrovské možnosti vytváření sítí všeho druhu, v nichž lze navázat kontakty a uživatelská přátelství. Informační síť se stává nejen technickou komunikační příležitostí, ale „komunikačním prostorem“ v sociologickém (a filozofickém) smyslu tohoto nově zaváděného pojmu. Tento vývoj, který se nadšeně prezentoval v prvních letech internetu, je ohrožen v současnosti jednak internetovou kriminalitou, jednak narůstající anonymitou a pseudoidentitami, které v některých oblastech internetu začínají převládat.

3. Internetové sociální sítě

„Ubavit se k smrti“ (Neil Postman)

V globálním měřítku proměnily podobu lidské společnosti a staly se zdrojem zábavy, prostředkem seberealizace, nástrojem komunikace i navazování a udržování vztahů, pomocníkem při studiu. Při definování tohoto pojmu se setkáváme ještě s pojmem komunitní web nebo anglický termín „social network“, čili společenská síť. Jde o druh služby, který umožňuje komunikaci a sdílení informací a to více méně trvalým způsobem. „social network“ je obvykle spojena s existencí přátel, či jiných odběratelů obsahu, kteří mají k sobě určitý vztah. Dalším charakteristickým rysem je existence

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

profilů, které prezentují osoby ³⁾. Podle většiny ustanovení by měly odpovídat reálným osobám či firmám, což ale nebývá vždy pravda. Od vzniku Internetu v 70. letech se počet jeho uživatelů každých 9 – 14 měsíců zdvojnásobil. Do roku 2009 překročil počet netizenů¹ 1,5 bilionu. Používání internetu dospělými stále roste, především však jeho použití znamená boom pro mládež. V červnu 2009 žilo 90% dospívajících Američanů v domácnostech s internetovým připojením.

Sociální sítě můžeme dělit na osobní a profesní.

Mezi sociální sítě patří např.

- Facebook - vznikl v roce 2004 původně jako síť určená pro studenty Harvardovy univerzity, slouží jako platforma pro vytváření osobních, firemních a skupinových profilů a propojování přátel, dále jako herní server, pro internetová fóra, pro ukládání a sdílení multimédií.
- Twitter – vznikl v roce 2006 a slouží především pro [mikroblogy](#).
- Myspace - vznikl v roce 2003 a slouží jako sociální síť, pro internetové profily lidí, pro ukládání a sdílení multimédií, druhá nejpoužívanější sociální síť na světě,
- Badoo,
- Friendster,
- Skype - [peer-to-peer](#) program, který umožňuje provozovat [internetovou telefonii](#) (VoIP) a [videohovory](#), [Instant messaging](#) jakož i přenos souborů,
- Spolužáci.cz - slouží jako internetové fórum, pro internetové profily především lidí, pro blogy, jako chatovací server, jako internetová seznamka, pro internetové kurzy, pro ukládání a sdílení fotografií, tento server je uživatelsky spojen se sociální sítí Lidé.cz,
- Lidé.cz - slouží jako internetové fórum, pro internetové profily především lidí, pro blogy, jako chatovací server, jako internetová seznamka, pro internetové kurzy, pro ukládání a sdílení fotografií, tento server je uživatelsky spojen se sociální sítí Spolužáci.cz,
- Jagg.vz,
- Linkuj.cz,
- Color - Představuje zajímavý koncept sociální sítě, který je založený na sdílení fotografií pořízených mobilním telefonem. Prostřednictvím klienta na mobilním telefonu se zobrazí vaše fotografie všem, kdo mají aplikaci také nainstalovanou a pohybují se v okruhu asi 45 metrů,
- Google+ - vznikl v roce 2011 jako obdoba sítě Facebook, kde hlavní rozdíl spočívá v nastavení sdílení přes tzv. kruhy, do kterých si lze rozdělit jednotlivé osoby a sdílet dané věci jen s těmi, pro které to má přínos, nebo se jich to týká.

Mezi profesní sítě patří např.

- LinkedIn, vznikl v roce 2003, slouží pro internetové profily a pro pracovní životopisy, je to pracovní sociální síť, mnohým světovým zaměstnavatelům stačí místo životopisu poslat odkaz na profil na LinkedIn, zajímavá je možnost vystavení referencí o podrobnostech spolupráce s kolegy z LinkedIn,
- Visible,
- Xing.

¹ Netizen – občan kyberprostoru (Internetu) (z anglického „Net“ – síť a „Citizen“ občan). Netizen je každá osoba, používající internet k účasti v online sociálních komunitách. Při každém přijetí nového „přítele“ na Facebooku se rozšiřuje sociální skupina daného uživatele.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V rámci různých sociálních sítí je možné rozlišit difference v oblasti komunikace a míry uchovávání soukromí. Pokud by se člověk chtěl zapojit do některé ze sítí, je důležité se seznámit se způsobem komunikace a s tématy, která se řeší. Rozdíly jsou velice podstatné, stejně jako míra potvrzování přátelství či odběrů. Právě ochrana soukromí je jednou z klíčových při vyhodnocování sociálních sítí jako takových. Je důležité si uvědomit, že pokud chce někdo chránit své soukromí, internet ani sociální sítě by neměl používat vůbec. Diskuze se vede o tom, jak je efektivně používat, aby nepředstavovaly vážnou osobní hrozbu. Zajímavým zdrojem informací mohou být pravidla užívání jednotlivých sítí:

- Facebook <<http://www.facebook.com/safety/groups/teachers/>>
- Twitter <<http://twitter.com/privacy>>
- Plus <<http://www.google.com/intl/cs/+/policy/>> a
<<http://www.google.com/intl/cs/+/policy/content.html>>

3.1. Podmínky pro používání sociálních sítí

„Ubavit se k smrti“ (Neil Postman, in Musil.J., 2007)

Základem pro používání je znalost obecných podmínek, podle kterých se síť provozuje, a to v aktuálním znění (relativně často a zásadně se mění.) Bez této znalosti nemá člověk žádnou představu, jak daná sociální síť jeho údaje zpracovává (např. Lupa.cz).

Na ochranu soukromí má vliv např. propojení jednotlivých služeb Google, které si mezi sebou mohou vyměnit informace o tom, co uživatel dělá, jaké má e-maily nebo oblíbené RSS kanály. Společnost má tak o uživateli soustředěno více informací, pomocí kterých může např. lépe cílit reklamu. Dalším příkladem je Facebook, který relativně často mění nastavení soukromí a to tak, aby méně zkušený uživatel volil vždy tu otevřenější variantu. Facebook se snaží o max. otevřenost profilů, aby byla síť co nejvíce sociální, ale také prohledatelná pro strojové vyhledávače. Dalším možným příkladem změny podmínek je tzv. Timeline (Moje historie), která zachycuje život uživatele. Dokáže např. zachytit to, jakým způsobem trávíte čas, kde a s kým právě jste, apod. Mark Zuckerberg označuje Timeline za „příběh vašich životů“ – dle jeho slov můžete s vybranými přáteli strávit (metaforickou) hodinku o vašem životě. Další velkou částí této evoluční vize je vyzdvižení aplikací, které vám umožní sdílet ještě více informací. Jedná se o sdílení krátkého stavu, oznamujícího např. název jídla, jež vaříte, a to bez zbytečného zahlcování feedu vašich přátel. Díky Timeline si uživatelé mohou na upravený profil přidat informace či média (kupříkladu fotky z doby před Facebookem) a určit, pro koho budou viditelné ⁶⁾.

3.2 Technická opatření pro ochranu soukromí

3.2.1 Nastavení vhodného zabezpečení soukromí

Znalost podmínek je pro ochranu soukromí a duševního vlastnictví klíčová. Pro své soukromí je důležité nastavit vhodné zabezpečení. Na prvním místě je **heslo**, které se nemá používat pro více

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

úctů. „Dobré heslo“ pro osobní počítač může být např. neslovní heslo, které je vytvořeno kombinací věcí, které jsou snadno zapamatovatelné, např. jméno domácího mazlíčka, název ulice a nějaký znak.

Druhým důležitým bodem je zabezpečení soukromí na úrovni nastavení systému. Zde je dobré zvážit, k čemu síť používáme. Pokud například čistě k propagaci článků nebo zpravodajství, tak v osobním zájmu bude mít co největší okruh čtenářů, ale současně nenechat nijak nahlížet do svého soukromí. Druhou variantou může být osobně laděný profil (typicky Facebook), na kterém nelze než doporučit maximálně restriktivní opatření. Nikdy totiž nelze znát „všechny přátele našich přátel.“

Pokud má rodič či pedagog možnost ovlivnit nastavení profilu, je vhodné aby „soukromí“ na Facebooku bylo nastaveno zásadně na „Přátelé“. Nastavení „Pouze přátelé“ dovoluje komunikovat dítěti s tím, s kým chce za předpokladu, že jej přidá do okruhu přátel. Je nutné vysvětlit, že je důležité mezi přátele přidat **pouze** spolužáky a lidi, které **opravdu** zná. Naučit jej, že toto je velmi užitečné pravidlo při používání sociálních sítí.

Obr. 1: Nastavení a nástroje pro soukromí

<http://www.justit.cz/wordpress/2013/05/28/deti-na-facebooku-nemely-by-tam-byt-ale-co-nadelate/>

V nastavení soukromí je dobré pozměnit i další nastavení, všude tam, kde není omezení na přátele jej nastavit. Dalším užitečným a důležitým pravidlem je nevyplňování **žádných konkrétních údajů** o své osobě.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nastavení profilu Timeline a označování

Kdo může přidávat obsah na můj profil Timeline?	Kdo může zveřejňovat příspěvky na vašem profilu Timeline?	Přátelé	Upravit
	Chcete kontrolovat příspěvky, v nichž vás přátele označí, než se objeví na vašem profilu Timeline?	Zapnuto	Upravit
Kdo uvidí obsah na mém profilu Timeline?	Zkontrolujte si, co ostatní lidé vidí na vašem profilu Timeline.		Zobrazit jako
	Kdo může vidět příspěvky, ve kterých jste byli ve svém profilu Timeline označeni?	Přátelé	Upravit
	Kdo může vidět příspěvky, které na váš profil Timeline přidají ostatní uživatelé?	Přátelé	Upravit
Jak můžu spravovat označení, která lidé přidají, a návrhy na označení?	Chcete kontrolovat označení, která lidé přidávají k vašim příspěvkům, než se označení objeví na Facebooku?	Zapnuto	Upravit
	Když jste označeni v příspěvku, koho chcete přidat do seznamu uživatelů, pokud tam ještě není?	Přátelé	Upravit
	Kdo může vidět návrhy na označení při nahlašování fotek, na nichž je osoba, která vypadá jako vy? (Tato možnost pro vás dosud není k dispozici.)	Neodstoupit	

Obr. 2: Nastavení profilu Timeline

<http://www.justit.cz/wordpress/2013/05/28/deti-na-facebooku-nemely-by-tam-byt-ale-co-nadelate/>

Řada dalších nastavení je umístěna na různých místech Facebooku, zejména na profilu Timeline. Je vhodné projít si tato nastavení a upravit je odpovídajícím způsobem tak, aby umožňovala minimální veřejnou viditelnost. Na sociální síti by neměly být žádné reálné konkrétní údaje, v nastavení se to týká především:

• Číslo mobilního telefonu	Jenom já
• Jiné telefonní číslo	Jenom já
• Adresa	Jenom já
• Přezdívka IM	Jenom já
• E-mail	Jenom já

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obr. 3: Ochrana konkrétních údajů <http://www.justit.cz/wordpress/2013/05/28/navod-nehcete-osobe-facebooku-nic-rikat-nerikajte/>

Poslední, co je třeba nastavit, jsou pravidla pro „Applikace“

- Údaje dostupné prostřednictvím vašich přátel – zrušit zaškrtnutí u kompletně všech nabízených možností (viz obr. č. 3).
- Okamžité přizpůsobení -- pokud je volba dostupná, tak ji **odškrtnout**.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Aplikace, které používají ostatní

Údaje na Facebooku, kteří mohou vidět vaše informace, je mohou využít také v používaných aplikacích. Díky tomu je použití aplikací příjemnější a společenštější. Prostřednictvím následujícího nastavení upravíte kategorie informací, které mohou ostatní uživatelé přenést do používaných aplikací, her a webů.

☐ Životopis	☐ Moje videa
☐ Datum narození	☐ Moje odkazy
☐ Rodina a vztahy	☐ Moje poznámky
☐ Mám zájem o	☐ Rodné město
☐ Náboženské a politické názory	☐ Místo pobytu
☐ Můj web	☐ Vzdělání a zaměstnání
☐ Pokud jsem online	☐ Aktivity, zájmy a to, co se mi líbí
☐ Moje aktualizace stavu	☐ Moje aktivity v aplikacích
☐ Moje fotky	

Nechcete-li, aby aplikace a weby měly přístup k dalším kategoriím informací (například seznamu přátel, pohlaví nebo informacím nastaveným jako veřejné), můžete vypnout všechny aplikace platformy. Pamatujte však, že sami nevidíte žádné hry ani aplikace.

[Uložit změny](#) [Storno](#)

Okamžitě přizpůsobení Ihned po načtení partnerské webové stránky uvidíte údaje o svých přátelích. [Zapnuto](#) [Upravit](#)

Starší verze Facebooku pro mobilní zařízení Tímto nastavením lze upravit soukromí u obsahu přidaného pomocí starých mobilních aplikací Facebooku, které neměly možnost pro přímý výběr okruhu uživatelů – například staré verze aplikace Facebook pro BlackBerry. [Přátelé](#) [Upravit](#)

Obr. 4: Údaje dostupné prostřednictvím vašich přátel

Facebook není bezpečné místo a není na něm žádné soukromí. Facebook vyžaduje, aby uživatel používal své reálné jméno, v tomto případě je dobré se chovat zodpovědněji a doporučit dítěti, aby přihlášení proběhlo pod přezdívkou. Do počítače, který je připojen k Facebooku, je nutná instalace antivirového software s anti-malware² software. Samotný antivir nestačí.

3.2.2 Blokace jednotlivých stránek

Internetové stránky jsou v dnešní době důležitým zdrojem informací. Obsahuje však také stránky, které jsou pro určitou cílovou skupinu nevhodné. Může se jednat o žáky nebo studenty ve školách, které potřebují data pro výuku. Zároveň mají přístup na stránky, které jsou zaměřeny do oblastí, uvedených v úvodní kapitole. Jedná se např. o alkohol, násilí, drogy, sex, porno, gamblerství, zbraně, extremismus apod. Řešením tohoto problému je např. nová aplikace **i-bezpecne.cz**, která umožňuje blokaci určitých webových stránek a to zdarma. Aplikace obsahuje seznam více než 1 300 000 vytipovaných nevhodných stránek, které jsou rozděleny do kategorií. Blokovat se dají stránky dle požadovaného výběru uživatele. Tento seznam si může každý uživatel (administrátor) upravovat dle jeho potřeb.⁸⁾

4. Lidský faktor

„Moje děti samozřejmě budou mít počítač. Ale nejdříve dostanou knihy“ (Bill Gates)

² Malware – programový kód vyvinutý k tomu, aby poškodil počítač nebo data v něm.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Doposud byla uváděna spíše opatření technického charakteru. Je důležité se zmínit také o lidském faktoru, který je pro ochranu soukromí nejdůležitější. Na sociálních sítích jsou ohroženy stále nižší věkové kategorie dětí. I přesto, že na Facebook se mohou přihlásit děti až od 13 let, svou stránku mají děti už mnohem dříve. Příkladem ze školních lavic je situace, kdy jedné z pedagožek přišla žádost o přátelství od dítěte ze 3. třídy. Ve vyšších třídách mají své profily prakticky všichni. Pro děti jsou přitom sociální sítě velmi důležité. Pokud by rodič Facebook zakázal, dítě má v pubertě pocit osamocení, ztrátu přátel, kolektivu. Ne vždy navíc mladiství jsou ochotní svůj profil sdílet se svými rodiči.³

Uživatel tedy může mít optimálně nastavené zabezpečení, znát dokonale licenční podmínky, užívat šifrovaného přenosu dat, ale pokud na síť nahraje informace osobního charakteru, tak je jeho soukromí narušeno. Je zapotřebí vést žáky k tomu, aby rozvažovali, co je možné podobné službě svěřit a co nikoli. Zvláště nebezpečné jsou fotografie ve spodním prádle (eventuelně bez něj), s jejich unikem už snad musí každý počítat. V tomto okamžiku je nejdůležitější prevence. Děti by měly zvážít, komu a jakou fotku posílá. Musí si uvědomit, že každá poskytnutá fotografie začne v tomto virtuálním prostředí žít vlastním životem. Mohou se sice zablokovat stránky, ale to neznamená, že fotografie zmizí. Kdykoli a kdekoli se může opět objevit. Zamilované dívky si neuvědomují, že může přijít rozchod a zhrzený chlapec se pomstí vyvěšením kompromitující fotografie na sociální síť. Pokud má uživatel potřebu podobné soukromé snímky sdílet, je vhodné volit jinou cestu než (i když na první pohled uzamčenou) galerii na facebooku či jinde.

Velkou hrozbou pro bezpečí na sociálních sítích jsou rovněž informace, které nezveřejní sám uživatel, ale jeho přátelé. Facebook Plus a další služby např. nabízejí možnost označovat osoby na fotografiích. Označená osoba je o tom obvykle informována, tato skutečnost se promítne na zeď nebo do profilu označeného. Touto nevinou aktivitou dochází k tomu, že člověk nemá téměř žádnou kontrolu nad tím, co se v síti ohledně něj děje. V dnešní době existuje řada algoritmů, které se zaměřují na automatické rozpoznání obličejů, takže nebude zapotřebí provádět ruční rozpoznávání. Tento krok by měl vést k ještě větší socializaci, ale na druhé straně i k úbytku soukromí. Zvláště nebezpečné jsou fotografie, které umožňují identifikovat uživatele a lokalizovat jej např. podle fotky s popisem před domem a adresním štítkem. Tato ztráta soukromí se může změnit v pokusy vylákat osobu, její zneužití, či únos.

Příklad - kauza Roztahovačky;

„Český internet zaplavily snímky polonahých dívek“

Desítky možná stovky mladých dívek prožívají poslední týden doslova peklo. Po celé republice se doslova jako mor rozšířily facebookové stránky nazvané „Roztahovačky“ s přidáním konkrétní lokality, na které kdosi umísťuje jejich intimní snímky. Mnohdy je vyfotily samy pro svého přítele, ale

³ Případem je třináctiletá dívka, kterou průnik matky do profilu zasáhl natolik, že matka měla strach, že dcera ukončí svůj život skokem pod vlak. ²⁰⁾

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

nečekaly, že by byly někde zveřejněny. Zneužitými jsou i děvčata pod 15 let. Vzniklo to v Praze v posledních týdnech a brzy se to rozšířilo po celé republice. Ty fotky tam dávají nejčastěji ublížení kluci, se kterými se rozešla holka. Když spolu ještě chodili, nechaly se nafotit polonahé, řekla Právu patnáctiletá gymnazistka Marie z Hradce Králové. Někdy zneužívají i staré fotky. Moje spolužačka, dnes je jí šestnáct, tam našla tři roky starou fotku. Bohužel je to problém těch holek, když něco takového někomu poslaly. Ale nemyslím, že ten by měl právo to zveřejňovat.

Každá z postižených řeší situaci po svém. Máme tam hodně kamarádek. Byly z toho špatné. Spolužačka si i zrušila facebookový profil, protože jí začaly chodit nechutné zprávy. A my jsme nechtěly jen tak sedět a koukat se, jak je to mrzí. Vysvětlila třináctiletá dívka z jedné školy v Hradci Králové, proč se s dalšími obrátila o pomoc. Nejdříve jsme se pokusily ty stránky zrušit a pak jsme zavolaly na linku bezpečí. Tam nám poradili, ať jdeme přímo na policii. Bylo to nepříjemné, ale jde o to, kdo promluví první. Pak už to bylo v pohodě, slíbili pomoc.²⁰⁾

Každý uživatel by měl být veden k tomu, že vše, co napíše a poskytne na Facebooku, může být použito proti nim – ať již rodiči, nebo ve škole, či později zaměstnavatelem. Tyto technologie nelze považovat za důvěrné a podle toho by se k nim mělo přistupovat.

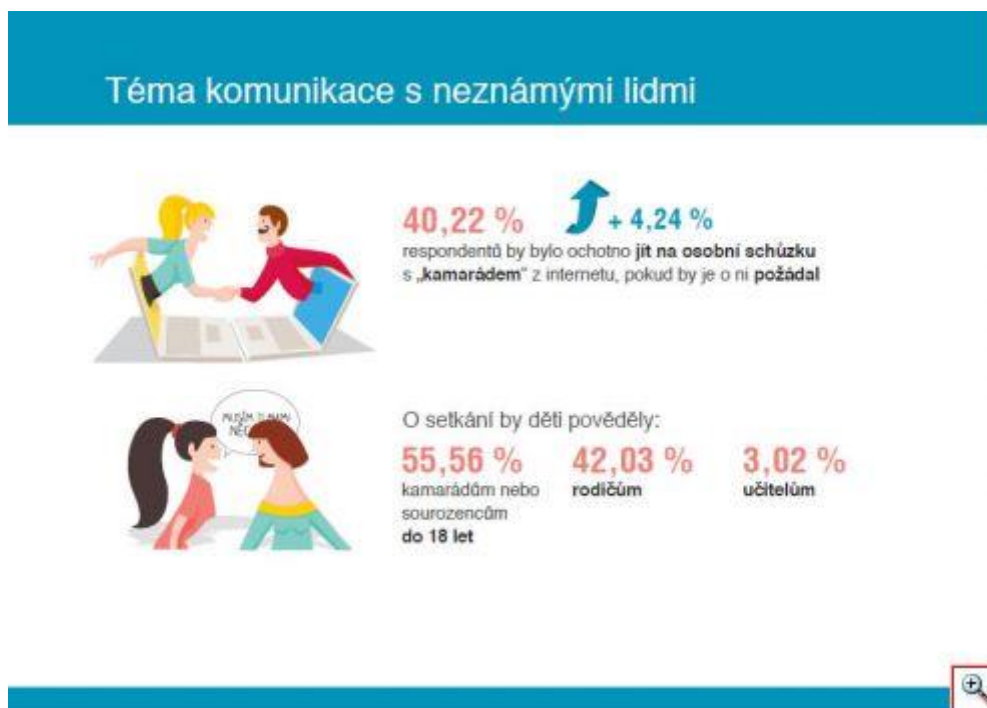
5. Sociálně patologické jevy na sociálních sítích

„Na každém vrcholu stojíš nad propastí.“ (Stanislav Jerzy Lec)

Dosud největší výzkum rizikového chování dětí na internetu provedla Univerzita Palackého v Olomouci ve spolupráci s partnery – firmami Seznam.cz a Google.

Dotazníkovou formu výzkumu absolvovalo 28 000 dětí ve věku 11-17 let. Výzkum rizikového chování českých pubescentů probíhá od roku 2010. Výsledky potvrdily, že děti jsou ve vysoké míře ochotny sdělovat osobní informace lidem, které znají jen z on-line prostředí. Celkem 63% (o 10%) více než v r. 2013) dotázaných dětí pošle cizímu člověku své jméno a příjmení. Nárůst 12 % oproti roku 2013 je rovněž v případě sdělení e-mailové adresy, kterou by poskytlo 43% dětí. Fotografii obličeje by poskytlo na požádání 39% účastníků (opět 13% nárůst). Sdílení vlastních intimních materiálů s ostatními uživateli (sexting) provozuje stále větší počet dětí. Téměř 8% z nich sdílí vlastní intimní fotografie a videa, přičemž jiným uživatelům internetu – partnerům a přátelům je zasílá více než 12% dětí. Celkem 40% by na výzvu osobního setkání od kamaráda na internetu odpovědělo kladně (opět zvýšení o 4% než v r. 2013). O svém rande naslepo by se z 55% svěřilo kamarádovi či sourozenci, jen ve 42 % rodičům a pouze 3% učitelům. Zarážející je, že 76% považuje setkání s neznámým člověkem, kterého znají jen z internetu za riskantní, přesto 40% by na tuto schůzku šlo. Většina dětí považují toto jednání sice za riskantní, ale pro např. dobití mobilního kreditu či peněžitě částky by na toto setkání šly. Řada dětí je ale k tomuto chování donucena sofistikovanými metodami manipulace, např. vydíráním citlivými materiály, které útočníkovi v rámci internetové komunikace samy poskytly. (<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/884-ahoj-potkame-se-osobne-40-deti-na-internetu-by-souhlasilo>).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obr. 5: Téma komunikace s cizími lidmi na sociální síti. <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/884-ahoj-potkame-se-osobne-40-deti-na-internetu-by-souhlasilo>

5.1 Kyberšikana

Kyberšikana - je forma zastrašování a obtěžování pomocí elektronických prostředků jako jsou e-maily, textové zprávy, chatovací místnosti a stránky se sociálními sítěmi. Dnešní šikanující mají větší prostor a mohou si vybírat z mnoha obětí. Dnes, když mají uživatelé mnoho online přátel, mohou útočníci oslovit všechny žáky celé školy. Kyberšikana se netýká pouze počítačů. Může k ní patřit rovněž posílání obtěžujících textových zpráv a nevhodných fotografií mobilním telefonem. Někdy děti nahrají zprávu z telefonu na webové stránky, rozšíří své publikum a zacílení tak ještě více zhorší napáchané škody.

Jaké projevy označujeme termínem kyberšikana?

- Zasílání urážlivých, zastrašujících, zesměšňujících nebo jinak ztrapňujících zpráv či pomluv (e-mail, SMS, chat, ICQ, Skype),
- pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování,
- a následné zveřejňování s cílem poškodit zachycenou osobu.
- Vytváření internetových stránek, které urážejí, pomlouvají či ponižují konkrétní osobu (blogy a jiné www stránky).
- Zneužívání cizího účtu (e-mailového, diskuzního apod.).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Vydírání pomocí mobilního telefonu nebo internetu.
- Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním, a další.

5.1.1 Kyberšikana učitele

Tento jev se objevuje stále více a bezradných učitelů přibývá. Učitelé jsou bezradní a ptají se, co mají dělat v případě, že si je žáci v hodinách fotografují a vyvěšují na internet. Bránit se lze za pomoci důsledného využití všech dostupných zákonných prostředků. Nejdůležitější pro učitele je, aby měli mobilní telefon žáků tzv. pod kontrolou. Do školního řádu je zapotřebí dát takové formulace o použití mobilního telefonu ve škole, aby bylo zřejmé a jasné, kdy a za jakých podmínek může žák s mobilním telefonem manipulovat. Dále je zapotřebí zakotvit sankce za porušení školního řádu. Hlavní je DŮSLEDNĚ DODRŽOVAT ŠKOLNÍ ŘÁD V OBLASTI POUŽÍVÁNÍ MOBILNÍHO TELEFONU VE VÝUCE. Nejdůležitější je prevence, aby nikdo nepořizoval snímky. Pokud tato situace nastane, je zapotřebí potrestat žáka podle školního řádu, v další fázi je možné se obrátit na Policii ČR nebo na správní orgán – přestupkovou komisi, došlo-li k podezření spáchání trestného činu nebo přestupku. V případě, že se jedná o poškození dobrého pověsti, pomluvy a zveřejnění fotografií nebo videa ohrožující dobrou pověst, je na místě bránit se žalobou v občanskoprávním řízení u soudu.

Příklady obětí kyberšikany

Oběť: Megan Meier (13 let, USA)

Megan prožívala několik týdnů virtuální lásku s 16-ti letým chlapcem, se kterým se seznámila na internetu. Stali se z nich dobří přátelé, i když se nikdy neviděli. Online si často psali a Meganina rodina potvrdila, že Megan mívala dobrou náladu. Po několika týdnech se online flirt začal zvrhávat. Josh údajně slyšel, že se Megan nechová dobře ke svým přátelům. Přeposlal její zprávy, aniž by mu k tomu dala svolení. Na síti se objevily zraňující zprávy o Megan. Potom jí Josh poslal poslední zprávu: Všichni v O'Fallon ví, co jsi zač. Jsi špatná a všichni tě nenávidí. Svět by byl lepší, kdybys tu nebyla.

Důsledky: Megan se oběsila.

Při vyšetřování se zjistilo, že Josh Evans vůbec neexistoval. Za chlapce se vydávala 50letá matka Meganiny bývalé kamarádky, a tímto způsobem se jí chtěla pomstít za to, že pomlouvala její dceru. Lori Drew si navíc byla před zahájením hoaxu plně vědoma toho, že e Megan léčila s depresí.

V reakci na Meganinu smrt se problémům šikany začala věnovat v Americe pozornost. Společnost Wires Safety zahájila program povzbuzující dospívající, aby složili Meganinu přísahu a také se zavázali, že „nebudou používat technologii jako zbraň ke zraňování druhých“.¹²⁾

Oběť: Anna Halman (14 let, Polsko)

Pět spolužáků podrobilo Annu před celou třídou sexuální šikaně (strhali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují). Celou scénu nahráli na mobil a vyhrožovali jí, že nahrávku zveřejní na internetu, což také později udělali.

Důsledky: Anna spáchala sebevraždu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Všichni tito dospívající byli zranitelní vůči zradě a ponížení od online přátel, kteří nebyli tím, za koho se vydávali.

5.2 Stalking a kyberstalking

Kyberstalking [kyberstókin] je zneužívání internetu, mobilních telefonů či jiných informačních a komunikačních technologií ke stalkingu, což je opakované stupňované obtěžování, které může mít různou podobu a intenzitu. Stalker (pronásledovatel) svou oběť například bombarduje telefonáty, SMS zprávami, e-maily, popř. zprávami zasílanými pomocí ICQ, Skypu nebo chatu, posílá jí „dárky“, které oběť nechce atd. Nejčastějšími oběťmi označujeme stalkingu jsou bývalí partneři, osoby, jež neopětují city stalkera, celebrity, politici apod.

Stalkera lze jen těžko poznat, může se jevit jako společensky normální člověk, o kterém ani nejbližší okolí neví, že pronásleduje jinou osobu.

Jaké projevy označujeme pojmem stalking

- Opakované a dlouhodobé kontaktování oběti pomocí dopisů, e-mailů, telefonních zpráv, SMS zpráv, zasílání zpráv na ISQ, VOIP, např. SKYPU nebo chatu, zasílání různých dárek, apod.
- Demonstrování síly a moci stalkera (vyhrožování),
- ničení majetku oběti např. oken, auta, domácích zvířat,
- zasílání počítačových virů,
- stalker označuje sám sebe jako oběť,
- snaha poškodit reputaci oběti (stalker rozšiřuje o oběti nepravdivé informace v jejím okolí).

5.2.1 Typologie stalkerů

- Uctívač (např. stalkeri celebrit),
- Poblouzněný milovník - obvykle si vybírá oběť s vysokým sociálním statusem, může trpět akutní paranoiou,
- Bývalý partner,
- Neobratný milovník (zpravidla se neuchyluje k hrozbám),
- Sexuální útočník (snaží se o sexuální útok, často se jedná o devianta). Tento typ používá také exhibicionismus, sadismus, masochismus apod.
- Ublížený pronásledovatel – chce se pomstít za skutečné nebo domnělé zranění, které mu oběť způsobila. Většinou se omezuje na slovní útoky. Pravděpodobnost útoku na oběť je minimální. Vloupává se do domu či bytu oběti. Má pocit, že má moc nad obětí.
- Kyberstalker využívá informační a komunikační technologie (internet, mobilní telefony). Svou oběť může kontaktovat pod falešnou identitou na diskuzním fóru, to mu také může sloužit k získávání informací o oběti od jiných uživatelů, popř. může použít spywarové programy. Pravý kyberstalker se nikdy nedopustí fyzického útoku a své pronásledování realizuje především prostřednictvím elektronických médií.

Příklady stalkerů

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Sadistický stalker Petr H. více než 2 roky pronásledoval svou kolegyni z Ruzyňského letiště. Psal jí výhrůžné e-maily, SMS, špehoval ji, fyzicky ji napadal, zničil jí automobil. Za to byl odsouzen k 250 hodinám veřejně prospěšných prací. Pro jejich neplnění mu byl trest změněn na 125 dnů vězení. Nástup trestu si Petr H. odložil kvůli špatnému psychickému stavu. Oběť na agresora opakovaně upozorňovala policii, příběh zveřejnila. Marně.
- 50letý stalker Štefan Z. obtěžoval o 20 let mladší ženu. Vulgárně ji urážel, špehoval ji a naháněl autem, bombardoval ji SMS zprávami, nechtěnými pozornostmi, nakonec i výhrůžkami (likvidace ženy i jejího partnera). Za 7 měsíců ji telefonicky kontaktoval nejméně ve 498 zjištěných případech.
Důsledky:
Byl odsouzen ke 2 letům odnětí svobody do věznice s dozorem za vydírání a násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci.

Jak se chránit?

- Dejte stalkerovi najevo, že o jeho zájem nestojíte.
- Neodpovídejte stalkerovi na vzkazy, nechoďte s ním na schůzky.
- Změňte své návyky (chodte jinými cestami, nakupujte jinde).
- Uschovejte si důkazy (výhrůžné SMS) a kontaktujte policii.
- Mluvte otevřeně o tom co se děje s rodinou, dětmi, obchodními partnery apod.
- Znáte-li jméno agresora, nebojte se na něj přímo ukázat.
- Chraňte se.

5.3 Kybergrooming

Označujeme jednání osoby, která se snaží zmanipulovat vyhlédnutou oběť a řadou psychologických technik ji donutit k osobní schůzce. Výsledkem schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické mučení, apod. Útočník s obětí komunikuje pomocí informačních a komunikačních technologií, využívá především veřejný chat, SMS, ICQ a Skype.

Jak probíhá útok?

Útočník např. manipulát, deviant používá postupy, jimiž se snaží získat osobní údaje oběti – jméno, fotografie, aby je následně mohl využít k jejímu vydírání. Např. vyhrožuje, že zveřejní fotografie oběti spolu s urážlivým a nepravdivým komentářem o její sexuální orientaci.

1. Etapa vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť od okolí – vždy pochybujte o důvěryhodnosti anonymních uživatelů.
2. Etapa podplácení dárky či službami, za něž se snaží získat materiály, které lze využít k vydírání oběti – nenechte se podplatit. Vaše soukromí a bezpečí je cennější.
3. Vyvolání emoční závislosti oběti na útočníkovi – nedovolte, aby váš virtuální vztah poškodil vztahy v reálném světě (např. komunikací s rodiči).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Osobní setkání – uvědomte si, jak nebezpečná může být schůzka s člověkem, kterého znáte jen z internetu (může lhát a vydávat se za někoho jiného).

Útočník postupuje strategicky. Nenechte se ovlivnit v žádné části manipulace a nikdy neznámému člověku neprozrazujte osobní údaje.

Příklad kybergroomingu

Usvědčený deviant P. Hovorka využíval k seznamování s oběťmi, např. chat, inzeráty, v nichž předstíral, že vybírá děti z dětských domovů do soutěže Dítě VIP apod. Osobní informace a fotografie, které od dětí získal, pak použil k vydírání. Kombinací vydírání a uplácení přiměl některé děti k osobní schůzce.

Důsledky: znásilňování a zneužívání 20 chlapců.

5.4 Hoax

Anglické slovo hoax v překladu označuje nepravdivou zprávu, novinářskou kachnu, podvod, výmysl, či kanadský žertík. V počítačovém světě toto slovo znamená poplašnou zprávu, která varuje před neexistujícím nebezpečím. Někdy je také označován jako řetězový dopis, protože obsahuje výzvu žádající jeho další rozeslání mezi přátele případně na co největší množství e-mailových adres. U hoaxu je těžké rozeznat, zda je obsah pravdivý. Informace v něm se zdají být pravdivé, ale za vším může být snaha poškodit oběť. Nikdy hoaxu nelze důvěřovat, všechny informace je nutné si ověřit.

Čím vlastně hoax škodí?

- Hoax vás obtěžuje a zaplavuje vaše e-mailové schránky.
- Hoax vám nabízí nebezpečné rady.
- Hoax o vás prozrazuje důvěrné informace.
- Hoax snižuje vaši důvěryhodnost.
- Hoax poškozuje konkrétní firmy (Microsoft, Coca Cola, Nestle).
- Hoax vyvolává paniku a strach.

Co pomáhá šíření hoaxu?

- Nekritický příjem informací.
- Věrohodnost opřená o vědecká fakta nebo podpořená fotografiemi.
- Vyhrůžky prosby obsažené v hoaxu.
- Dobrý úmysl (soucítí, snaha pomoci či chránit).
- Mateřský jazyk.
- Šíří se především pomocí e-mailu a ICQ.

Příklady:

- Pozor na infikované stříkačky v tramvajích.
- Lidl vás podvádí.
- AIDS z kontaminovaných potravin.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5.6 Phishing

Označuje manipulativní postupy, které prostřednictvím falšovaných či www stránek přimějí majitele bankovního účtu vyrazit své přístupové údaje k účtu. Oběť obdrží e-mailovou zprávu, která ji nutí přihlásit se k bankovnímu účtu. Ve zprávě je uveden odkaz na přihlašovací stránku. Přihlašovací stránka je ale falešná. S pomocí údajů z této stránky se může útočník připojit k bankovnímu účtu a dále s ním nakládat jako jeho majitel (např. převést na svůj účet)¹⁰⁾

Závěr: Lidský faktor je v oblasti ochrany soukromí na sociálních sítích stále kritickým prvkem, vždy tedy bude záležet na tom, jak se žák v konkrétní situaci rozhodne, záleží jen na něm, ale měl by znát možné dopady svého jednání a být je schopen správně a objektivně analyzovat.

Důležitá čísla a www stránky:

Pomoc online (Internet online)

Telefon: 116 111 či 800 155 555

E-mail: pomoc@linkabezpeci.cz

Chat Linky bezpečí: xchat.centrum.cz/lb/

Web: www.internethelpline.cz

E-Bezpečí

Web: www.e-bezpeci.cz

Web: www.napisnam.cz

E-mail: info@e-bezpeci.cz

Úřad na ochranu osobních údajů

Web: www.uoou.cz

Telefon: 234 665 212

E-mail: posta@uoou.cz

Poradenská linka pro pedagogy

Telefon: 841 220 200, 777 711 439

Příklad pro výuku z oblasti bezpečného internetu - KYBERŠIKANA

Téma: „Co by se stalo, kdyby všichni jednali tak, jak jsem se právě zachoval?“

Úvod – po celé 20 století se vedou polemiky o vývoji, který je označován pojmem nástup masové kultury. Tomu odpovídá i šíření primitivní masové kultury a s tím spojený nedostatek vzorů ve výchově. Člověk je vystavován především nejednodušším sociálním situacím, spojených s bazálními (nejobecnějšími) pudy a emocemi člověka (nejčastěji sex a násilí), podávané především obrazem. Pokud jde o verbální projevy, jedná se o jednoduchý a chudý slovník, používaný především na sociálních sítích.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Cíl hodiny: pojmenování a uvědomění si důležitosti vyšších potřeb v životě jednotlivce i společenství třídy, důležitosti respektování Zlatého pravidla v životě člověka, schopnost žáka odolat pokušení „být součástí opičího stáda“ v okamžiku, kdy jde např. o kyberšikanu a vytvoření kodexu třídy, který budou schopni kolektivně dodržet.

Klíčová slova: noetická rovina prožívání, rozdíl mezi „příjemným“ a „dobrým“, přirozený mravní zákon, Zlaté pravidlo, dobro a zlo, charakterní člověk, vznik zla, pozitivní lidské zákony, mravní kodex.

Čas: 2x 45 minut výuky

Pro člověka jsou důležité 3 roviny prožívání:

- Tělesná,
- psychická,
- duchovní, noetická⁴.

(noes - mysl, duch

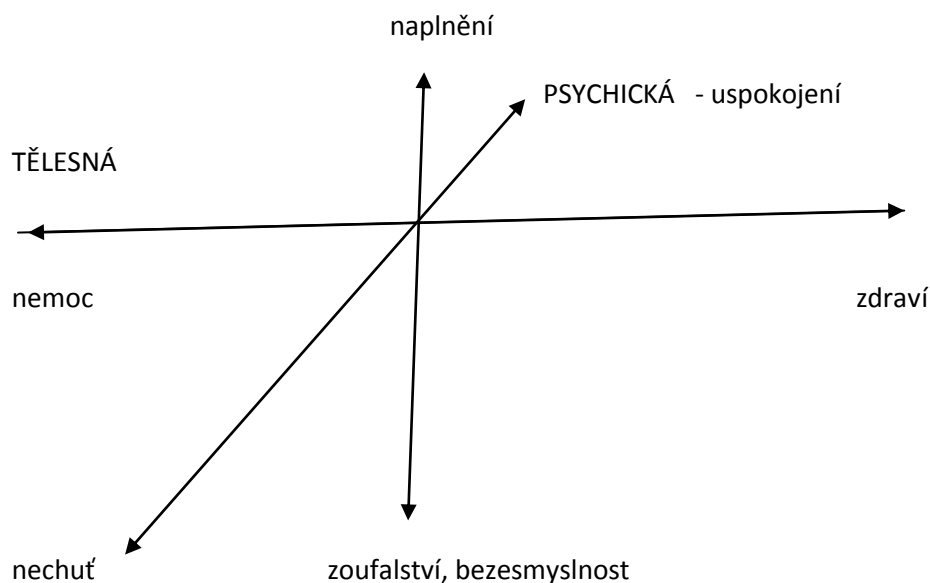
noein - myslet, poznat, o co jde, co je myšleno)

Duchovní dimenze posouvá člověka od pudových tělesných potřeb výše...

⁴ (noes - mysl, duch, noein - myslet, poznat, o co jde, co je myšleno)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NOETICKÁ

Úkol:

1. Co prožívá člověk na tělesné úrovni, o co jde tělu?

O bezchybné fungování prostřednictvím

- reakcí,
- potřeb,
- pudů (vyjmenovat co nejvíce příkladů).

2. O co jde naší psychice?

Vyjadřuje pocity příjemné x nepříjemné – nechuť, napětí, žádostivost, uspokojení, uvolnění, slast, radost, těšení, touha, smutek, zlost...

⇒ tyto 2 dimenze spolu souvisí, jedna ovlivňuje druhou, jsou v paralelním fungování.

3. Noetická (duchovní) dimenze (dle Frankla) - vysvětlit, jak funguje dynamika v člověku.

- je schopná se k něčemu postavit,
- stojí vůči předchozím dimenzím,
- schopnost zacházet s dimenzí tělesnou a psychickou - člověk se staví nezávisle na obou, zaujímá postoj vůči psychofyzickému (př. vozičkář - postaví se psychofyzickému, je schopen hodnotit svůj život smysluplněji).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Noetická dimenze nenastupuje automaticky, je to vnitřní pohyb, dynamika. Nelze dát nejdříve do pořádku psychofyzickou dimenzi, ale právě noetická nás nutí zaujmout postoj, umožňuje rozhodovat se, jak se zachovám vůči tělu, jak se zachovám vůči situaci...⁵

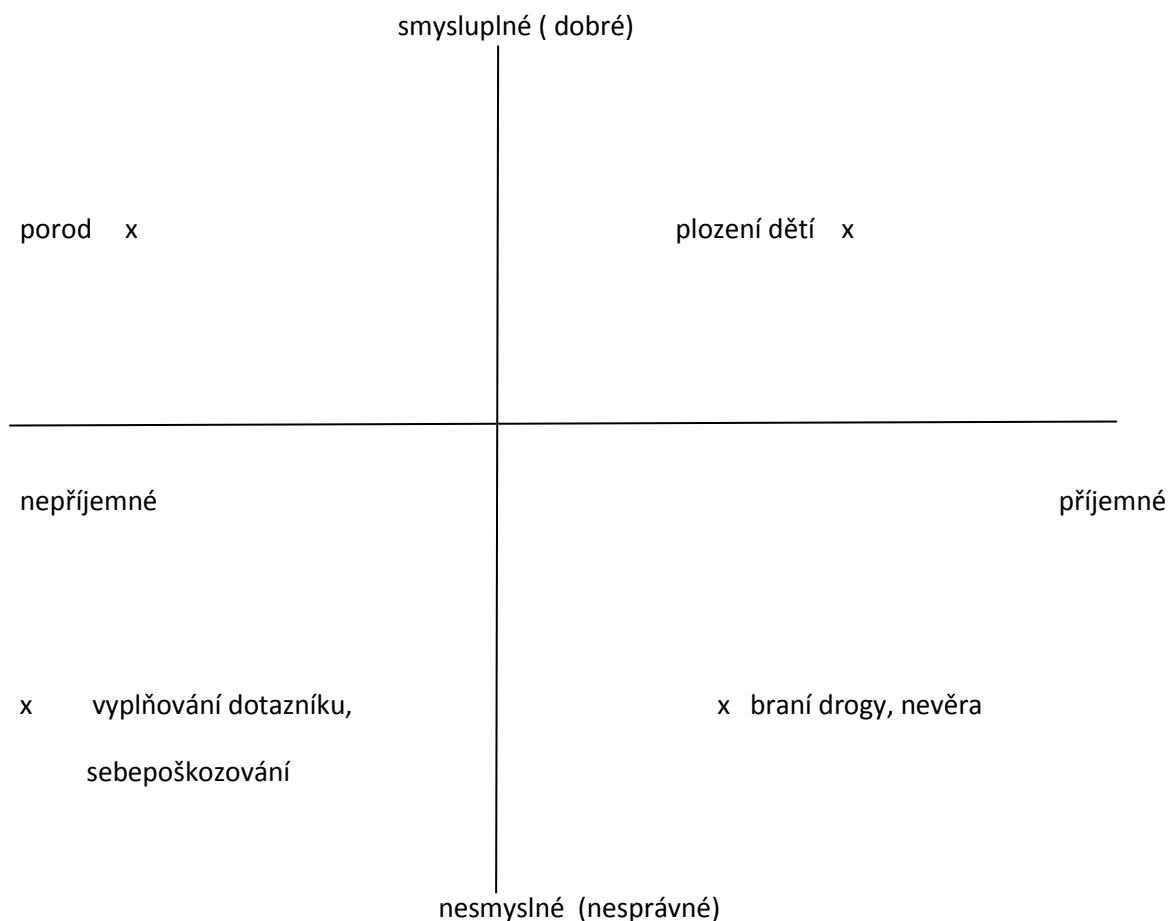
Př. Když mne kritizuješ, nevyhovuje mi to, protože nechci nic vidět, ale zase neuvidím své chyby a tak nemohu jít dále, něco změnit, růst, být svobodný.

Noetická dimenze vytváří napětí mezi příjemným a dobrým -

- příjemné - psychika,
- dobré - noetická dimenze.

Úkol:

Najděte příklady v jednotlivých kvadrantech -

Norma může být umístěna do všech kvadrantů

⁵ Psychika - když se bojí, je závislá, pak je problém s noetickou.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pravý horní kvadrant - pacienti žijí v prožitku příjemna, nakonec cítí, že život není zcela naplněný.

Levý horní kvadrant - čím zralejší je člověk, tím více se pohybuje v tomto kvadrantu, je schopen unést nepříjemno, ale je to dobré, realizuje se svoboda člověka.

Pravý dolní kvadrant - člověk se strachem.

Co znamená být člověkem:

- milovat,
- rozhodovat se,
- nést zodpovědnost.

O směru lodky našeho života rozhoduje kapitán - tím je naše svědomí.

Úkol:

1. Najděte a popište situaci, kdy jsem pomohl.
2. Co mne vedlo k této pomoci.
3. Co jsem při tom prožíval.
4. Co mi to dává, když pomáhám.
5. Co by se stalo, co by to udělalo s mým životem, kdybych nemohl pomáhat.

Reflexe: Která odpověď vás nejvíce překvapila? Dozvěděli jste se něco nového?

Úkol:

Co znamená, když se řekne - to je charakterní člověk? Znáte příklad?

Reflexe: Jaké příklady vzorů se nejvíce uvádějí? V čem jsou pro žáky vzorem?

Úkol:

Znázorněte opičí stádo. Už Aristoteles řekl, že člověk je společenské zvíře. V procesu socializace si jedinec postupně osvojuje různé kulturní návyky, orientuje se v systému hodnot, přejímá rozličné role apod. Nositel socializace je v první řadě rodina, posléze jedinec získává další sociální zkušenosti ve škole, vrstevnických skupinách atd. Každá sociální situace vyžaduje určitý očekávaný způsob chování, roli. Kterou roli člověk v konkrétní situaci zaujme, závisí jak na osobnosti jedince, na jeho dosavadních zkušenostech, tak na charakteristikách konkrétní sociální situace a především na interpretaci dané situace (to, čeho si všímáme a jaké významy tomu přikládáme, je nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje to, jak se zachováme. V technice Opičí stádo si mohou hráči vyzkoušet zážitky vedení skupiny, roli vůdce.

Hráči si představují, že se stali součástí opičího stáda. Ten, kdo má na hlavě čepici, se stává vůdcem stáda. Od tohoto okamžiku se celé stádo chová jako opice, tj. členové napodobují co

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

nejvěrněji všechny projevy svého vůdce (pohyby, postoj, chůze, mimiku, zvukové projevy). Až vůdce uzná za vhodné, předá čepici dalšímu z členů.

Reflexe:

- jak dlouho si kdo nechá čepici,
- jaké projevy dělá (rychlé, pomalé, primitivní, komplikované, jen v sedě, za chůze),
- jak se kdo v roli vůdce cítí (vedení mu dělá dobře, vyžívá se v roli, naopak se role snaží co nejrychleji zbavit, v roli se necítí),
- kdo dělá pohyby sám, kdo využívá ostatních,
- jak to mají hráči v životě, když se dostanou do role vedoucího, co jim to usnadňuje,
- jak se cítí ostatní pod vedením tehdy, když nesouhlasí s projevy vůdce (jsou jim nepříjemné), ale chtějí zůstat v partě?
- mohou si představit situaci, kdy někdo pošle nepravdivou zprávu na sociální síti, kterou ostatní akceptují a rozešlou dále? Jaké pocity mají ti, kteří jsou součástí opičího stáda, jaké pocity může mít oběť.

Hlavní význam při utváření charakteru má etika (jak by to mělo být správně). Pomáhá nám při vytváření postojů a v rozlišování dobra a zla.

Pravidla, která objasňují a vymezují naše jednání, se nazývají obecné mravní normy. Jejich účelem je pomoci stanovit, zda je naše jednání dobré nebo špatné. Jsou nutné tam, kde člověk sám neurčuje, co je dobré (pravdivé).

Člověk má v sobě určitý morální program. Člověk se jím má řídit svobodně, projevuje se prostřednictvím svědomí a užívá se pro něj označení přirozený mravní zákon. Někdo však svým životem vyjadřuje zásady, které platí, (i když je mnozí vedle něj popírají) které nezávisí na momentálním mínění společnosti, naopak na jejich plnění závisí budoucnost a rozvoj společnosti.

Zlaté pravidlo -

- CO NECHCEŠ, ABY TI ČINIL JINÝ, NEČIŇ TY JEMU.

Zlaté pravidlo je třeba chápat pozitivně -

- CO CHCEŠ, ABY TI ČINIL JINÝ, ČIŇ JEMU I TY.
- DOBRO, KTERÉ ŽÁDÁM PRO SEBE, POTŘEBUJÍ I TI DRUZÍ.

Dobro a zlo

Dobro je všechno, co může někoho nebo něco zdokonalit, jako dobré chápeme všechno, co souvisí s hodnotami jako je zdraví, krása, věrnost, statečnost, přátelství láska

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zlo - tkví v tom, že nějaké věci chybí to, co má mít, co patří k její úplnosti. Původcem změny dobrého na zlé bývá sám člověk - např. léky pomáhají nebo utvářejí drogové závislosti.

Podle oblasti, ve které se zlo vyskytuje, rozlišujeme:

- fyzické zlo projevuje se v těle člověka nebo v přírodě (zánik, selhání, znetvoření, nemoc, utrpení...),
- mravní zlo vzniká, porušuje -li člověk svým jednáním mravní zákon. Závisí na lidské vůli.

Rozlišit mravní dobro a zlo není vždy snadné, citlivost vůči jednomu a druhému se vyvíjí po celý život. Schopnost rozlišovat se nazývá moudrost a je jednou ze ctností.

Zlo je spojováno se ztrátou úplnosti určité věci - co a jak dělat, abychom neztratili ze zřetele hodnoty jako je láska, pravdomluvnost, obětavost, poctivost, přátelství, rodinný život?

Proces vzniku zla v nitru člověka

Každý čin nám staví pomník. Jaké pomníky tu kdo zanechá, záleží na něm. Čin, skutek je odrazem nitra člověka.

Úkol:

Vytvořte pantomimicky „pomník“ z případu, kdy jeden z žáků uvede nepravdivou zprávu na Facebook a zmanipuluje žáky školy proti oběti.

Reflexe:

Jaký pocit mají žáci z toho, jaký pomník po nich zůstává? Navíc když vidí, kolik žáků je zapojeno do agrese proti postiženému?

Zlo je nakažlivé, dobro však také. Z toho je patrné, že myšlenka předchází skutkům. Proto je třeba vypořádat se s myšlenkami - moudře a rozhodně. Je to tím těžší, že se šíří nenápadně.

Vznik zla:

1. **Dotyk** - zlo se nás dotkne - zpravidla něco vidíme nebo slyšíme, někdy máme jen neurčitý pocit. Podnět přijde zvenčí či zevnitř, následuje první myšlenka, nápad. Nerozhodujeme se ještě pro skutek, ale už dáváme myšlence prostor.
2. **Rozmluva** - začíná vnitřní rozhovor a objevuje se možnost říci zlu ano nebo ne. Je to zahrávání si se zlem - znamená směřovat k němu
3. **Konflikt** - vnitřní rozhovor se vyostřuje, po rozmluvě myšlenka v nitru sílí (slábne), je-li doprovázena příjemnou představou, je tím obtížnější ji odehnat. (Eva také v duchu bojovala, čím více přemýšlela, tím se jí ovoce zdálo lákavější)
4. **Souhlas** - zlo vítězí, vnitřní ano se proměňuje ve skutek

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. **Následek** - zlým skutkem to zpravidla nekončí. Ukazuje se škoda na druhém nebo na sobě, přicházejí výčitky svědomí.

Překonání zla - člověk se může udržet na určité hranici dobra, ale nedokáže se udržet na jisté úrovni zla, nýbrž klesá stále hlouběji. Je třeba zlo pojmenovat a mít pevnou vůli mu nepodléhat. Znamená to být zásadový především vůči sobě. Druhým odpouštět mnoho, sobě nic... (Ausonisu 394 př. Kristem)

Úkol:

Přiznat vinu anebo alespoň svůj podíl není tak snadné. Dokážeš vyjmenovat důvody, proč se lidé k vině nepřiznají anebo ji vůbec neuznají?

Reflexe:

Jaké odpovědi se vyskytly? Ukázaly něco zajímavého?

Pozitivní lidské zákony

smyslem zákona je chránit obecné dobro a současně napomáhat jednotlivci v jeho mravním růstu. Lidský zákon reaguje na potřeby společnosti i člověka jako takového, vyrůstá z přirozeného zákona.

Desatero - mravní kodex, který tvoří zvláštní morální celek, pravidla mají přirozený základ a orientují se na základní životní hodnoty.

Úkol:

Ve dvojici zkuste sestavit malý seznam morálních pravidel, která jsou závazná pro vás oba. pokud se najde pravidlo, na kterém byste se neshodli:

- zkuste najít pádné argumenty pro váš názor,
- přece dosáhnout dohody.

Poté dejte dohromady pravidla další dvojice s vašimi a opět hledejte argumenty. Tak postupujte až k vytvoření kodexu třídy. Ten vyvěste na nástěnce.

Reflexe:

Dokázali najít žáci společná pravidla? Jsou schopni tento kodex dodržovat?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Seznam literatury

1. Černá, M., Černý, M. Úvod do problematiky sociálních sítí. 2012 (cit. 11.11.2014). Dostupné na:
<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html/>
2. Černá, M., Černý, M. Úvod do sociálních sítí : soukromí. 2012 (cit.11.11.2014). Dostupné na
<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15079/UVOD-DO-SOCIALNI-SITI-SOUKROMI.html/>
3. Černá,M., Černý, M. Úvod do sociálních sítí – největší rizika.2012)cit.11.11.2014. Dostupné na:
<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15077/UVOD-DO-SOCIALNICH-SITI-NEJVETSI-RIZIKA.html/>
4. Dočekal D., Návod: Nechcete o sobě na Facebooku nic říkat? Neříkejte. 2013. (cit. 13.11.2014). Dostupné na:
<http://www.justit.cz/wordpress/2013/05/28/navod-nehcete-o-sobe-facebooku-nic-rikat-nerikejte/>
5. E-nebezpečí pro učitele. Dostupné na <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
6. Facebook.Co je facebook timeline a jak jej zprovoznit už nyní. Dostupné na:
<http://pcworld.cz/internet/co-je-facebook-timeline-a-jak-jej-zprovoznit-uz-nyni-20948>
7. Google.Ochrana soukromí a smluvní podmínky. 2014. (cit 12.11.2014). Dostupné na
<http://www.google.com/intl/cs/+policy/>>>
8. i-bezpecne.Jak nastavit blokování nevhodných stránek – nápověda. (Cit. 14.11.2014). Dostupné na: <http://www.i-bezpecne.cz/>
9. INHOPE - Síť 51 horkých linek ve 45 zemích světa pro vymýcení dětského sexuálního zneužívání. Dostupné na:
<http://www.inhope.org/gns/who-we-are/at-a-glance.aspx>
10. Jindrová, M. Rizikové chování dětí a jeho právní dopady. Příručka pro učitele. Praha, 2012. (Cit. 14.11.2014.). Dostupné na:
file:///C:/Documents%20and%20Settings/Owner/Plocha/RIZIKOVE_CHOVANI_DETI_web.pdf
11. Kolařík, M. Interakční psychologický výcvik pro praxi. Praha:Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4450-6
12. McCarthy, L.Weldon-Siviy, D.Bud' pánem svého prostoru.Jak chránit sebe a své věci, když jste online. Praha. (Cit. 14.11.2014) Dostupné na: <http://knihy.nic.cz/files/nic/edice/bpsp.pdf>
13. Musil,J.Elektronická média v informační společnosti. Praha:Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3
14. Musil,J.Komunikace v informační společnosti. Praha:UJAK, 2007 ISBN 978-80-86723-39-6
15. Nesdílejte bez rozmyslu. 2014. (cit.12.11.2014). Dostupné na: https://fbcdn-dragon-a.akamaihd.net/hphotos-ak-xfp1/t39.2178-6/10333111_770832406269797_892118372_n.pdf

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

16. Projekt E-bezpečí. Nebezpečné jevy spojené s používáním internetu a mobilních telefonů. 2014. (cit. 13.11.2014). Dostupné na: www.e-bezpeci.cz
17. Seznam.cz. Desatero bezpečného internetu. 2014. (cit. 12.11.2014). Dostupné na: <http://www.seznamsebezpecne.cz/desatero>
18. Twitter Ochrana osobních údajů. 2014. (cit. 12.11.2014). Dostupné na: <http://twitter.com/privacy>
19. Výuka dětí digitálního věku.Facebook. 2014. (cit. 12.11.2014). Dostupné na: <http://www.facebook.com/safety/groups/teachers>
20. Žlábková, L. Český internet zaplavily snímky polonahých dívek. Právo. Ročník 24/č.262 ze dne 8-9.11.2014